

Relationship between personality types with spiritual intelligence and emotional intelligence in students

Zahra Mohamadzadeh¹, Arasto Mirani*², Hamzeh Akbari³

1. M.A. of Islamic (Positive) Psychology, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran.
2. **(Corresponding Author):** Assistant Professor, Department of Psychology, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran.
3. Assistant Professor, Department of Psychology, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran.

Article Info	Abstract
Article Type: Research Article Received Date: 20 June 2025 Accepted Date: 03 December 2025 Keywords: Inagram personality types; Spiritual Intelligence; Emotional Intelligence	Background and Aims: The aim of this study was to investigate the relationship between personality types with spiritual intelligence and emotional intelligence in student. Method: The research method was applied in terms of purpose and descriptive-correlational in terms of data collection. The statistical population of this study was 12790 students of Islamic Azad University of Gorgan in 1300-1400. Sample size Using Krejcie and Morgan table, 373 people were selected by available random sampling method. Data collection tools were standard questionnaires of Anigram (1993) personality type, Bar-Ann emotional intelligence (1980), Stevens's spiritual intelligence (1996). Descriptive statistics (frequency, frequency percentage and mean) and inferential statistics (one-way analysis of variance) were used to analyze the data. Findings: The results showed that, considering the confidence coefficient of 0.95 and the significance level of the MANOVA test (0.000), which is less than the default value (0.05) ($\text{sig} < 0.05$); the null hypothesis (equality of the mean of emotional intelligence and spiritual intelligence in personality types) is rejected and the opposite hypothesis (non-equality of the mean of emotional intelligence and spiritual intelligence in personality types) is accepted. In other words, there is a significant relationship between emotional intelligence and spiritual intelligence in personality types. Conclusion: Personality traits provide a stable framework for how we process information, control emotions, communicate with others, and make sense of life experiences. People who are more flexible, sociable, and responsible tend to have stronger emotional skills. These traits also provide a foundation for the development of spiritual dimensions. Therefore, it is natural to see a harmonious relationship between these components.
Cite this article: Mohamadzadeh, Z., Mirani, A., & Akbari, H. (2025). Relationship between personality types with spiritual intelligence and emotional intelligence in students. <i>Research Strategies in Educational Sciences</i>, 3(3), 114-123.	
Extended abstract Introduction The two categories of intelligence and personality are controversial topics in psychology, and despite the numerous studies that have been conducted in these fields, these topics still have many ambiguities. Since psychology and behavioral sciences have occupied the human mind, these two topics have given rise to	

numerous and sometimes contradictory theories. The aim of this study was to investigate the relationship between personality types with spiritual intelligence and emotional intelligence.

Methods

The method of research was applied in terms of purpose and descriptive-correlational in terms of data collection. The statistical population of this study was 12790 students of Islamic Azad University of Gorgan in 1300-1400. Sample size Using Krejcie and Morgan table, 373 people were selected by available random sampling method. Data collection tools were standard questionnaires of Aniagram (1993) personality type, Bar-Ann emotional intelligence (1980), Stevens's spiritual intelligence (1996). Descriptive statistics (frequency, frequency percentage and mean) and inferential statistics (one-way analysis of variance) were used to analyze the data.

Results

The results showed that, considering the confidence coefficient of 0.95 and the significance level of the MANOVA test (0.000), which is less than the default value (0.05) ($\text{sig} < 0.05$); the null hypothesis (equality of the mean of emotional intelligence and spiritual intelligence in personality types) is rejected and the opposite hypothesis (non-equality of the mean of emotional intelligence and spiritual intelligence in personality types) is accepted. In other words, there is a significant relationship between emotional intelligence and spiritual intelligence in personality types.

Conclusion

Personality traits provide a stable framework for how we process information, control emotions, communicate with others, and make sense of life experiences. People who are more flexible, sociable, and responsible tend to have stronger emotional skills, such as emotion management, empathy, and emotion regulation skills. These traits also provide a foundation for the development of spiritual dimensions such as self-awareness, understanding values, reflective thinking, and meaning-seeking. Therefore, it is natural to see a parallel relationship between these components. On the other hand, spiritual intelligence can also strengthen emotional skills by strengthening self-awareness and increasing the meaning of events. Students who have a deeper ability to understand values, purpose, and inner peace tend to perform better in the face of challenges and emotions.

Ethical considerations

Following the ethics of research

In this study, efforts were made to ensure that no physical or psychological harm would come to the participants, and their information remained completely confidential.

Financial sponsor

This study did not have a financial sponsor and the costs were covered by the authors.

Authors' contribution

All of authors of this study participated in the design, implementation, and writing of all parts of the research.

Conflict of interest

There is no conflict of interest between the authors and the Quarterly Journal of Research Strategies in Educational Sciences.

بررسی رابطه بین تیپ‌های شخصیتی با هوش معنوی و هوش هیجانی دانشجویان

زهرا محمدزاده^۱، ارسطو میرانی^{۲*}، حمزه اکبری^۳

۱. کارشناس ارشد روانشناسی اسلامی (مثبت‌گرا)، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران.

۲. نویسنده مسئول: استادیار گروه روانشناسی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران.

۳. استادیار گروه روانشناسی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران.

چکیده	اطلاعات مقاله
زمینه و هدف: هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین تیپ‌های شخصیتی با هوش معنوی و هوش هیجانی در دانشجویان بود. روش: روش تحقیق از نظر هدف بنیادی و از نظر گردآوری داده‌ها توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی گرگان در سال ۱۳۹۹-۱۴۰۰ به تعداد ۱۲۷۹۰ نفر بودند. حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان، تعداد ۳۷۳ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی در دسترس انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه‌های استاندارد تیپ شخصیتی آنیاگرام (۱۹۹۳)، هوش هیجانی بار-ان (۱۹۸۰)، هوش معنوی استیونز (۱۹۹۶) بود. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش آمار توصیفی (فراوانی و درصد فراوانی و میانگین) و استنباطی (تحلیل واریانس یک راهه) استفاده گردید. یافته‌ها: نتایج نشان داد با توجه به ضریب اطمینان ۰/۹۵ و سطح معناداری آزمون مانوا (۰/۰۰۰) که از مقدار پیش فرض (۰/۰۵) کمتر است ($\text{sig} < ۰/۰۵$)؛ فرض صفر (برابری میانگین هوش هیجانی و هوش معنوی در تیپ‌های شخصیتی) رد و فرض مقابل (عدم برابری میانگین هوش هیجانی و هوش معنوی در تیپ‌های شخصیتی) پذیرفته می‌شود. به عبارت دیگر، بین هوش هیجانی و هوش معنوی در تیپ‌های شخصیتی رابطه معنی‌داری وجود دارد. نتیجه‌گیری: ویژگی‌های شخصیتی، چارچوبی پایدار برای نحوه پردازش اطلاعات، کنترل احساسات، برقراری ارتباط با دیگران و معنا دادن به تجربیات زندگی فراهم می‌کنند. افرادی که از شخصیتی منعطف‌تر، اجتماعی‌تر و مسئولیت‌پذیرتر برخوردارند، معمولاً از مهارت‌های هیجانی قوی‌تری برخوردار می‌شوند. همچنین این ویژگی‌ها زمینه‌ای را برای رشد ابعاد معنوی فراهم می‌کنند. بنابراین طبیعی است که میان این مؤلفه‌ها رابطه‌ای هم‌سو مشاهده شود.	نوع مقاله: تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۳/۲۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۱۲ کلیدواژه‌ها: تیپ‌های شخصیتی ایناگرام؛ هوش معنوی؛ هوش هیجانی
استناد به این مقاله: محمدزاده، ز؛ میرانی، ا؛ و اکبری، ح. (۱۴۰۴). رابطه بین تیپ‌های شخصیتی با هوش معنوی و هوش هیجانی دانشجویان. راهبردهای پژوهش در علوم تربیتی، ۳(۳)، ۱۲۳-۱۱۴.	

مقدمه

از عوامل تأثیرگذار بر زندگی شخصی و اجتماعی و کاری افراد، هوش هیجانی و هوش معنوی است (مهدی پور، ۱۴۰۱). هوش معنوی عبارت است از خودآگاهی عمیقی که در آن فرد هر چه بیشتر از جنبه های درونی خود آگاه می شود. همچنین، هوش معنوی توانایی به کارگیری و بروز ارزش های معنوی است، به گونه ای که موجب ارتقای کارکرد روزانه و سلامت جسمی و روحی فرد می شود (کارونیلوا و همکاران، ۲۰۲۱). وقتی هوش معنوی در زندگی بیشتر شود خود به خود هوش درونی خود را آزاد می سازی. یک زندگی متعادل مستلزم این است که نه تنها نیازهای جسمی، احساسی و ذهنی خود را برآورد کنیم، بلکه احتیاجات روحی و معنوی خود را نیز در نظر داشته باشیم و این هدف رشد معنوی است (اشرفی و همکاران، ۱۳۹۸).

هوش معنوی موجب می شود که انسان با ملایمت و عذوفت بیشتری به مشکلات نگاه کند، تلاش بیشتری برای یافتن راه حل داشته باشند، سختی های زندگی را بهتر تحمل کند و به زندگی خود پویایی و حرکت دهد (آقاجانی و صمدی فر، ۱۳۹۸). کینگ معتقد است که هوش معنوی ظرفیت و توانایی منحصر به فردی را در شخص ایجاد می کند تا معنا را در زندگی درک کرده و از زندگی خویش رضایت داشته و لذت ببرد و به موقعیت های معنوی بالاتری راه یابد و هوش معنوی و رضایت از زندگی افراد دارای هویت های مختلف متفاوت می باشد. (اشرفی و همکاران، ۱۳۹۸). هوش هیجانی از نظر مایر و سالوی عبارتست از، توانایی ادراک عواطف، جهت دستیابی به عواطفی سازنده که به کمک آنها بتوان به ارزیابی افکار، فهم عواطف و دانش عاطفی خود پرداخت و با استفاده از آن موجبات پرورش احساسات و رشد هوشی خود را فراهم ساخت یا به عبارت دیگر، توانایی یا تمایل انطباقی به درک، فهمیدن، تنظیم یا کنترل هیجانها در خود یا دیگران را بدست آورد (آلگر و همکاران، ۲۰۱۹).

هوش هیجانی، به عنوان یک توانایی ناظر بر ظرفیت ادراک، ابراز، شناخت، کاربرد و کنترل هیجانها در خود و دیگران است. شواهد بسیاری ثابت می کند، افرادی که مهارت هیجانی دارند - یعنی کسانی که احساسات شان را به خوبی می شناسند و هدایت می کنند و احساسات دیگران را نیز درک و به طرز اثر بخشی با آن برخورد می کنند- در هر حیطه ای از زندگی ممتازند، خواه در روابط عاطفی باشد یا در فهم قواعد ناگفته ای که در خط مشی سازمان به پی شرف می انجامد. این افراد در زندگی خویش خرسند و کارآمدند و عادات فکری در اختیار دارند که موجب می گردند آن ها افرادی مولد و کارآمد باشند (مجدآبادی فراهانی و تقی پور، ۱۴۰۱).

دو مقوله هوش و شخصیت از موضوعات بحث برانگیز روانشناسی هستند و علیرغم پژوهش های متعددی که در این حیطه ها انجام گرفته، باز هم اینگونه موضوعات دارای ابهامات فراوانی هستند و از زمانی که روان شناسی و علوم رفتاری ذهن بشر را به خود مشغول نموده این دو موضوع نظریات متعدد و گاهی متضادی را به خودشان اختصاص داده اند (خدابخشی و همکاران، ۱۳۹۷).

مفهوم «تیپ» از کلمه یونانی توپس «توپس» به معنای نقش یا اثر گرفته شده و در روانشناسی، به معنای خصوصیات ویژه جسمی و روانشناختی خاصی است که آدم ها را از همدیگر مجزا می کند. به بیان دیگر، مجموعه ای از آدم ها که تحت یک تیپ شناسایی می شوند، رفتارها و اندیشه های تقریباً مشابه ای دارند و واکنش های بدنی آنها نیز کم و بیش با هم یکسان است. تیپ یعنی مجموعه شیوه های واکنش یا مجموعه ساخت شخصیت هدف از تشخیص تیپ های شخصیتی یا طبقه بندی انواع مختلف شخصیت ها این است که ویژگی های جسمی و روانی انسان ها، مخصوصاً رابطه آنها، مورد مطالعه قرار گیرد (آشپور و همکاران، ۱۳۹۸).

اما چیزی که در این بررسی، مورد نظر محققین است، چیزی غیر از ماهیت و خصوصیات این دو مقوله روان شناختی است. مواقعی لازم است که موضوعات علمی یا یک پدیده با چه موضوعات دیگر علمی در ارتباط بوده و از آنها تأثیر می پذیرد، شاید اهمیتش بیشتر از این باشد که ما فقط خود پدیده را شناسائی کنیم. این موضوع که بعضی از تیپ های شخصیتی ممکن است در مقایسه با تیپ های دیگر از هوش نسبتاً بالایی برخوردار باشند، از مدت ها پیش به فکر روان شناسان خطور می کرده و حتی در اذهان عمومی نیز این مسئله بعید به نظر نمی رسد. آیزنگ روانشناس مشهور انگلیسی در توصیف خصوصیات روانی افراد درونگرا، آنها را دارای هوش بالاتری نسبت به افراد برونگرا می کند (آقاجانی و صمدی فر، ۱۳۹۸).

به نظر آیزنگ، قدرت بیان عالی، دقت زیاد در کارها و محتاط بودن از جمله خصوصیات دیگر افراد درونگرا است که در واقع با بهره هوشی بالا همخوانی دارند. تیپ های شخصیت تأثیر عمده ای روی رفتار احساسات، نگرش ها و حل مسأله دارند، درون گراها در مقایسه با برون گراها وقت زیادتری دارند و بیشتر اهل تفکر و تأمل هستند تا عمل. برون گراها در کارهای عملی و درون گراها در فعالیت های

ذهنی مهارت زیادی دارند. یکی از مدل‌های تیپ‌های شخصیتی مدل آناگرام است که بر اساس تحقیقات انجام شده ۹ تیپ شخصیتی گوناگون که هر یک، علائق، نگرانی‌ها و درگیری‌های درونی خاص خود را دارند برای افراد وجود دارد و هر یک از این افراد با توجه به ویژگی‌های شخصیتی خاصی که دارند، رفتار متفاوتی از خود نشان می‌دهند (حسینیان و یزدی، ۱۳۹۸). در پژوهشی که توسط زارع و همکاران در سال ۹۰ انجام شد، به پیش‌بینی هوش معنوی دانشجویان از روی صفات شخصیتی آنها پرداخته شد. این مطالعه نشان‌دهنده نقش ویژگی‌های شخصیتی در هوش معنوی دانشجویان است. بنابراین ارزیابی و توجه به ویژگی‌های شخصیتی به عنوان یک عامل پیش‌بینی کننده در افزایش هوش معنوی ضروری به نظر می‌رسد (زارع و همکاران، ۱۳۹۰). همچنین شفیع و همکاران در سال ۱۳۹۵ به بررسی ارتباط انواع شخصیت‌های آنیگرام با نظریه‌های انگیزش پرداختند. نتایج بدست آمده از مطالعات ساختاری نشان می‌دهد که بین انواع شخصیت‌های آنیگرام و نظریه‌های انگیزشی محتوایی و فرآیندی، رابطه‌ای معنادار است (شفیع و همکاران، ۱۳۹۵).

با این حال تحقیق علمی و سیستماتیکی که در سال‌های اخیر این موضوع را مورد بررسی قرار داده با شد یافت نشد. به همین دلیل محقق در این پژوهش به بررسی رابطه تیپ‌های شخصیتی اینیاگرام با هوش معنوی و هوش هیجانی دانشجویان پرداخته است. به بیان دیگر محقق در این پژوهش به دنبال پاسخ به این سوال است که آیا بین تیپ‌های شخصیتی اینیاگرام با هوش معنوی و هوش هیجانی دانشجویان رابطه وجود دارد؟

روش

پژوهش حاضر از نظر هدف بنیادی از نظر ماهیت و شیوه گردآوری اطلاعات داده‌ها توصیفی و از نظر روش تحقیق همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی گرگان در تمامی مقاطع کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در تمامی رشته‌ها در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ می‌باشد. که تعدادشان ۱۲۷۹۰ نفر می‌باشد. حجم نمونه با توجه به حجم جامعه و با استفاده از جدول کرجسی مورگان، ۳۷۳ نفر برآورد شد که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. پس از انتخاب نمونه‌ها، پرسشنامه‌ها به صورت آنلاین (الکترونیکی) در واتساپ و گروه‌های مجازی دیگر بین دانشجویان توزیع و توسط شرکت کنندگان به صورت جداگانه تکمیل شد.

ابزارهای پژوهش

پرسشنامه تشخیص شخصیت آنیگرام: این پرسشنامه دارای ۱۴۴ سؤال می‌باشد که ۹ تیپ شخصیتی را تشخیص می‌دهد. هر سال دارای دو جمله می‌باشد که در کنار هر یک از آنها دو حرف لاتین آمده است. بعد از خواندن هر یک از جملات، جمله‌ای که بیشتر توصیف‌کننده شما می‌باشد را به عنوان پاسخ و با کشیدن دایره به دور حرف لاتین انتخاب کنید. کشف اینکه کدامیک از این نه تیپ، تیپ شخصیتی اصلی هر فرد است، هدف این آزمون می‌باشد. بالاترین نمره، تیپ اصلی شخصیت هر فرد را نشان خواهد داد که معمولاً از بین دو یا سه نمره بالا انتخاب می‌شود. شاخص تیپ اینیاگرام ریزو هادسون، اگر به خوبی اجرا شود، به درستی تیپ شخصیتی افراد را ارزیابی خواهد کرد. اگر نتایج به دست آمده مبهم باشد، پاسخ‌ها مرور شود. در پژوهش نیوجت (۲۰۰۱) آلفای کرونباخ هر یک از تیپ‌های شخصیتی محاسبه شد: تیپ یک ۰/۷۳، تیپ دو ۰/۸۲، تیپ سه ۰/۵۶، تیپ چهار ۰/۷۰، تیپ پنج ۰/۵۶، تیپ شش ۰/۶۶، تیپ هفت ۰/۸۰، تیپ هشت ۰/۷۵ و تیپ نه ۰/۷۹ به دست آمده است. همچنین در پژوهش صالح و عبدالله (۲۰۰۳)، تیپ یک ۰/۸۲، تیپ دو ۰/۸۰، تیپ سه ۰/۷۰، تیپ چهار ۰/۷۱، تیپ پنج ۰/۵۶، تیپ شش ۰/۷۸، تیپ هفت ۰/۷۹، تیپ هشت ۰/۸۵ و تیپ نه ۰/۶۹ به دست آمده است. این پرسشنامه در ایران توسط حسینیان و همکاران (۱۳۹۱) انجام شد. روایی صوری آزمون با استفاده از نظر متخصصان مورد بررسی قرار گرفت. روایی سازه آن با روش همبستگی (همگرا و اگر) و تحلیل عاملی اکتشافی محاسبه شد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که سه عامل اول ۱۶/۵٪ از واریانس کل شاخص را تبیین می‌کنند. ضرایب پایداری برای تیپ‌های نه گانه با روش همسانی درونی آلفای کرونباخ ۰/۶۷ تا ۰/۸۱ و با روش بازآزمایی ۰/۹۵ تا ۰/۹۸ به دست آمد.

پرسشنامه هوش هیجانی: برای سنجش میزان هوش هیجانی از پرسشنامه استاندارد هوش هیجانی بار-آن استفاده شده است. پرسشنامه هوش هیجانی توسط بار نوشته و همچنین توسط راحله سموعی و همکاران ترجمه و هنجاریابی شده است. این آزمون در ابتدا دارای ۱۱۷ سؤال و ۱۵ خرده‌مقیاس می‌باشد. پس از انجام برخی تحقیقات در متن اول پرسشنامه حذف یا تغییر بعضی سؤالات و تنظیم مجدد سؤالات هر مقیاس، پرسشنامه از ۱۱۷ سؤال به ۹۰ سؤال کاهش یافت. از آنجا که گزینه‌ها بر روی یک طیف ۵ درجه‌ای لیکرت

تنظیم شده‌اند. نمره‌گذاری از ۵ به ۱ (کاملاً موافقم ۵ و کاملاً مخالفم ۱) و در بعضی سوالات با محتوی منفی، یا معکوس از ۱ به ۵ (کاملاً موافقم ۱ و کاملاً مخالفم ۵) انجام می‌شود. نمره کل هر مقیاس، برابر با مجموع نمرات هر یک از سوالات آن مقیاس و نمره کل آزمون برابر با مجموع ۱۵ مقیاس می‌باشد. مطابق با متن علمی، ضریب اعتبار برای آزمون‌ها با هدف پژوهش ۷٪ و بالاتر و برای آزمون‌ها با هدف بالینی ۹٪ مورد تأیید و مناسب می‌باشد. در آزمون مورد نظر آن‌های کرونباخ ۹۳٪ محاسبه گردید. بنابراین برای مقاصد مختلف قابلیت کاربرد داشته، و مورد پذیرش است. از طریق میزان پایایی مناسب در روش‌های دیگر سنجش پایایی ۸۰٪ گزارش شده که در این مطالعه، پایایی به روش زوج و فرد ۰/۸۸ اعلام گردید.

پرسشنامه هوش معنوی: هوش معنوی برای نخستین بار در سال ۱۹۹۶ توسط استیونز مطرح شد. بعد در سال ۱۹۹۹ توسط امونز گسترش یافت. این پرسشنامه دارای ۴۲ سوال می‌باشد که از ۱ تا ۵ (کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) نمره گذاری شده است. در صورتی که نمرات پرسشنامه بین ۴۲ تا ۸۴ باشد، میزان هوش معنوی در این جامعه ضعیف می‌باشد. در صورتی که نمرات پرسشنامه بین ۸۴ تا ۱۲۶ باشد، میزان هوش معنوی در سطح متوسطی می‌باشد. در صورتی که نمرات بالای ۱۲۶ باشد، میزان هوش معنوی بسیار خوب می‌باشد. بدیع و همکاران (۱۳۸۹) برای محاسبه پایایی پرسشنامه هوش معنوی از دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف استفاده نموده‌اند که مقدار آن برای کل پرسشنامه به ترتیب برابر با ۰/۸۵ و ۰/۷۸ بدست آمده و این بیانگر پایایی قابل قبول پرسشنامه یاد شده می‌باشد.

یافته‌ها

در جدول ۱ شاخص‌های توصیفی ارائه شده است.

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی هوش معنوی در دانشجویان به تفکیک تیپ‌های شخصیتی

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین نمره	بیشترین نمره
تیپ ۱: عالی طلب و مقرراتی	۲۹	۱۶۳/۵۸	۳/۵۱	۵۲	۲۱۶
تیپ ۲: یاری رسان	۱۱۹	۱۷۷/۶۳	۳/۷۳	۸۶	۲۳۸
تیپ ۳: حقیقت‌خواه	۲۱	۱۷۳/۶۷	۳/۷	۱۰۰	۲۱۲
تیپ ۴: هنرمند	۵۹	۱۵۵/۷۹	۳/۷۸	۵۳	۲۱۵
تیپ ۵: محقق	۲۶	۱۵۸/۷۶	۳/۰۶	۱۰۲	۲۲۹
تیپ ۶: منصف	۲۴	۱۷۴	۲/۱۱	۱۰۲	۲۳۴
تیپ ۷: تنوع طلب	۳۸	۱۷۰	۳/۱۰	۱۰۲	۲۳۸
تیپ ۸: قدرت طلب	۱۸	۱۷۴/۵۶	۲/۶۶	۱۲۴	۲۱۵
تیپ ۹: صلح طلب	۳۹	۱۷۷/۳۰	۲/۷۸	۸۰	۲۲۲

جدول ۱ داده‌های توصیفی حاصل از میانگین و انحراف استاندارد هوش معنوی را به تفکیک تیپ‌های شخصیتی نشان می‌دهد. میانگین هوش معنوی در افراد با تیپ ۲ (یاری رسان و تیپ ۹: صلح طلب) بیشتر از سایر تیپ‌ها می‌باشد. همچنین میانگین هوش معنوی در تیپ ۴ (هنرمند) و تیپ ۵ (محقق) از سایرین کمتر می‌باشد.

جدول ۲: شاخص‌های توصیفی هوش هیجانی در دانشجویان به تفکیک تیپ‌های شخصیتی

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین نمره	بیشترین نمره
تیپ ۱: عالی طلب و مقرراتی	۲۹	۳۱۳/۹۵	۷/۵۱	۲۰۲	۳۶۶
تیپ ۲: یاری رسان	۱۱۹	۳۲۴/۹۵	۲/۸۴	۲۳۶	۳۸۸

۳۶۲	۲۵۰	۳/۰۷	۳۲۳/۶۷	۲۱	تیپ ۳: حقیقت‌خواه
۳۶۵	۲۰۳	۶/۳	۳۰۵/۱۸	۵۹	تیپ ۴: هنرمند
۳۷۹	۲۵۲	۷/۰۶	۳۰۸/۷۶	۲۶	تیپ ۵: محقق
۳۸۴	۵۲	۹/۱۱	۳۲۴	۲۴	تیپ ۶: منصف
۳۸۸	۲۵۳	۳/۱۰	۳۲۰/۱۵	۳۸	تیپ ۷: تنوع‌طلب
۳۶۵	۲۷۴	۲/۶۶	۳۲۴/۵۵	۱۸	تیپ ۸: قدرت‌طلب
۳۷۲	۲۳۰	۹/۷۸	۳۲۷/۲۰	۳۹	تیپ ۹: صلح‌طلب

جدول ۲ داده‌های توصیفی حاصل از میانگین و انحراف استاندارد هوش هیجانی را به تفکیک تیپ‌های شخصیتی نشان می‌دهد. میانگین هوش هیجانی در افراد با تیپ ۹: صلح‌طلب، بیشتر از سایر تیپ‌ها می‌باشد. همچنین میانگین هوش هیجانی در تیپ ۴ (هنرمند) و تیپ ۵ (محقق) از سایرین کمتر می‌باشد.

جدول ۳: خلاصه اطلاعات تحلیل مانوا متغیرهای پژوهش در گروه‌های مورد بررسی

۰/۰۲۸	۷۲۸	۱۶	۱/۷۲	۰/۰۷۲	اثر پیلائی
۰/۰۳۷	۷۲۶	۱۶	۱/۷۳	۰/۰۹۲	لامبدا-ویلیکز
۰/۰۳۶	۷۲۴	۱۶	۱/۷۳	۰/۰۷۷	اثر هوتلینگ
۰/۰۰۵	۳۶۴	۸	۲/۸۴	۰/۰۶۲	بزرگترین ریشه روی

همانطور که مشاهده می‌شود، اثر گروه بر ترکیب خطی متغیرهای مورد بررسی معنادار می‌باشد و سطح معناداری آزمون لامبدا-ویلیکس که از مقدار پیش فرض (۰/۰۵) کمتر است، بیانگر این است که قابلیت استفاده از تحلیل واریانس چند متغیره مجاز می‌باشد و نتایج نشان می‌دهد که حداقل بین یکی از متغیرهای پژوهش در بین دو گروه مورد بررسی تفاوت معناداری وجود دارد. با توجه به داده‌های جدول (۳)، نتیجه گرفته می‌شود که فرضیه مشابه بودن میانگین‌های دو گروه بر اساس متغیرهای وابسته (هوش معنوی و هوش هیجانی) رد می‌شود.

جدول ۴: تحلیل مانوا جهت بررسی رابطه تیپ‌های شخصیتی با هوش معنوی و هوش هیجانی

منبع	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معنی‌داری
بین گروه‌ها	۲۳۳۴۳/۰۵	۸	۲۹۱۷/۸۸	۲/۵۴	۰/۰۱۱
خطا	۳۶۳۷۵/۵۳	۸	۳۲۹۶/۹۳	۲/۸۱	۰/۰۰۵
کل	۴۱۷۶۷۹/۸۶	۳۶۴	۱۱۴۷/۴۷		
	۴۲۶۶۲۹/۴۱	۳۶۴	۱۱۷۲/۰۵		
	۳۸۴۹۸۱۰۰۸	۳۷۳			
	۱۱۲۷۹۶۷۶	۳۷۲			

با توجه به ضریب اطمینان ۰/۹۵ و سطح معناداری آزمون مانوا (۰/۰۰۰) که از مقدار پیش فرض (۰/۰۵) کمتر است. ($\text{sig} < 0/05$). فرض صفر (برابری میانگین هوش هیجانی و هوش معنوی در تیپ‌های شخصیتی) رد و فرض مقابل (عدم برابری میانگین هوش هیجانی و

هوش معنوی در تیپ های شخصیتی) پذیرفته می شود. به عبارت دیگر، بین هوش هیجانی و هوش معنوی در تیپ های شخصیتی رابطه معنی داری وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که میان تیپ های شخصیتی دانشجویان و دو متغیر هوش معنوی و هوش هیجانی، رابطه ای معنادار وجود دارد. یافته ها بیانگر آن بود که دانشجویانی که در ابعاد شخصیتی مثبت گرایانه مانند برون گرایی، توافق پذیری و وجدان گرایی نمرات بالاتری داشتند، معمولاً از سطح بالاتری از هوش هیجانی و هوش معنوی نیز برخوردار بودند. برعکس، در دانشجویانی که نمره روان رنجوری بالاتر بود، سطوح پایین تری از هوش هیجانی و هوش معنوی مشاهده شد. این الگو با بسیاری از پژوهش های مشابه که شخصیت را عامل پیش بینی کننده مهمی برای توانایی های هیجانی و معنوی معرفی کرده اند، هم راستاست.

در تبیین نتایج می توان گفت که ویژگی های شخصیتی، چارچوبی پایدار برای نحوه پردازش اطلاعات، کنترل احساسات، برقراری ارتباط با دیگران و معنا دادن به تجربیات زندگی فراهم می کنند. افرادی که از شخصیتی منعطف تر، اجتماعی تر و مسؤلیت پذیرتر برخوردارند، معمولاً از مهارت های هیجانی قوی تری چون مدیریت احساسات، همدلی و مهارت های تنظیم هیجان برخوردار می شوند. همچنین این ویژگی ها زمینه ای را برای رشد ابعاد معنوی مانند خودآگاهی، درک ارزش ها، تفکر تأملی و معنایابی فراهم می کنند. بنابراین طبیعی است که میان این مؤلفه ها رابطه ای هم سو مشاهده شود. از سوی دیگر، هوش معنوی نیز می تواند با تقویت خودآگاهی و افزایش معنادگی به رویدادها، موجب تقویت مهارت های هیجانی گردد. دانشجویانی که توانایی عمیق تری در فهم ارزش ها، هدفمندی و آرامش درونی دارند، معمولاً در مواجهه با چالش ها و هیجان ها نیز عملکرد بهتری نشان می دهند. به همین دلیل، رابطه بین هوش معنوی و هوش هیجانی نیز در این پژوهش تأیید شد.

در مجموع می توان گفت شخصیت می تواند نقش زیربنایی در شکل گیری توانایی های هیجانی و معنوی دانشجویان ایفا کند و توجه به آن برای برنامه ریزی های آموزشی، تربیتی و مشاوره ای ضروری است. در تبیین این یافته ها می توان بیان داشت که، مفهوم هوش یکی از وجوه قابل توجه در سازش یافتگی افراد با محیط و از عوامل مهم تفاوت های فردی به شمار می رود (لقمانپور زینی و همکاران، ۱۳۹۸). از این میان، مفهوم هوش هیجانی شامل درک، فهم، استدلال و اداره هیجان خود و دیگران می باشد. (سالوودی و همکاران، ۲۰۰۲) و قابلیت های هوش هیجانی برای خودگردانی هیجانی و تدابیر ماهرانه روابط، بسیار با اهمیت است. هوش معنوی که نوع دیگری از هوش می باشد، نگاهی کلی در مورد زندگی و تمامی تجربه ها و رویدادهای حسی به فرد می دهد و او را قادر می سازد تا به چارچوب بندی و تفسیر دوباره تجارب پیردازد (لقمانپور زینی و همکاران، ۱۳۹۸). الکینز و کاوندیش معتقدند که هوش معنوی موجب می شود تا فرد در برابر رویدادها و حوادث زندگی بینشی عمیق بیابد و سختی های زندگی او را دچار هراس نمی کند و با صبر و شکیبایی با آنها روبرو شده و به راه حل های منطقی برای آنها دست یابد.

هوش معنوی لازمه سازگاری بهتر با محیط است. افراد با هوش معنوی بالاتر دارای توان و تحمل بالاتری در مقابل فشارهای زندگی بوده و توانایی بالاتری در سازگاری با محیط از خود بروز می دهند. (فرامرز و همکاران، ۱۳۸۸). از سویی دیگر انسان همواره به دنبال دستیابی به راه هایی برای شکوفایی بیشتر استعدادها و توانمندی ها جهت رشد و پیشرفت در همه ابعاد زندگی فردی و اجتماعی و نیز مقابله هرچه موثرتر با مشکلات بوده است. خودآگاهی و خودشناسی یکی از مهمترین فعالیت هایی است که باید صورت گیرد و دسترسی به این مهم، از طریق شخصیت شناسی تا حدودی امکان پذیر است. روانشناسان معتقدند ارائه تیپ های شخصیتی می تواند در برنامه ریزی مختلف اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، اقتصادی و غیره به ما کمک کند. چرا که برنامه ریزی با توجه به قابلیت ها و ظرفیت های افراد موجب بالا رفتن کارایی و توانمندی در سطح جامعه می شود (حسینیان و همکاران، ۱۳۹۱). شخصیت شناسی آنگرام از دیدگاه روانشناختی، تصویر ذهنی بلندمدت از جهان، ادراک جاری از محیط و ثبات احساسی را شکل می دهد. بر اساس این دیدگاه، تیپ های شخصیتی آنگرام کمک می کند تا بالقوه به درک بهتر فرآیندهای احساس، ادراک، شناخت و تصمیم گیری دست یابیم (سپهریان آذر، ۱۳۹۱). که همین امر بیانگر رابطه تیپ های شخصیتی با هوش معنوی و هیجانی می باشد.

این مطالعه صرفاً بر یک جامعه محدود و خاص (دانشجویان یک واحد دانشگاهی در یک شهر) انجام می شود و ممکن است نتایج آن به دلیل تفاوت های فرهنگی، آموزشی و زمینه ای قابل تعمیم به سایر دانشگاه ها یا گروه های جمعیتی نباشد. بر این اساس، به عنوان پیشنهاد

کاربردی توصیه می‌شود واحدهای مشاوره، فرهنگی و آموزشی دانشگاه از نتایج پژوهش برای طراحی کارگاه‌های تقویت هوش هیجانی و معنوی متناسب با تیپ‌های شخصیتی دانشجویان استفاده کنند تا ارتقای مهارت‌های ارتباطی، خودآگاهی و سازگاری روانی-اجتماعی صورت گیرد. همچنین به‌عنوان پیشنهاد پژوهشی، پیشنهاد می‌شود تحقیقات آینده با حجم نمونه بزرگ‌تر و در چند دانشگاه مختلف (در قالب مطالعات مقایسه‌ای یا چندمرکزی) انجام شود تا امکان تعمیم‌پذیری یافته‌ها افزایش یابد و نقش متغیرهای میانجی مانند سلامت روان، تاب‌آوری یا رضایت از زندگی نیز بررسی گردد.

پیروی از اصول اخلاقی پژوهش

در پژوهش حاضر سعی بر آن بود که از نظر جسمی و روان‌شناختی هیچ آسیبی متوجه آزمودنی‌ها نشود و اطلاعات آن‌ها نیز کاملاً محرمانه بماند. در این تحقیق تمامی اصول اخلاقی، صداقت و امانت‌داری در تحلیل متون و اسنادها به دقت رعایت شده است. همچنین در گزارش نتایج، هیچ‌گونه سوگیری مشاهده نمی‌شود و به دانش‌آموزان اطمینان داده شده که اطلاعات آن‌ها به صورت محرمانه باقی می‌ماند.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

مشارکت نویسندگان

نویسندگان این پژوهش در طراحی، اجرا و نگارش همه بخش‌های پژوهش حاضر مشارکت داشته‌اند.

تعارض منافع

بین نویسندگان پژوهش حاضر هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

منابع

- آقاجانی، س.ا، صمدی‌فرد، ح. (۱۳۹۸). همبستگی تندرستی معنوی با هوش معنوی و هوش هیجانی در دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی. *فصلنامه مدیریت ارتقای سلامت*, ۸(۴): ۱-۷.
- آتشپور، س.ح.؛ نوایی‌فر، ف؛ و گل‌پرور، م. (۱۳۹۸). اثربخشی بسته آموزش تیپ‌های شخصیتی آنیگرام بر خودتنظیمی زوجین در دوره پیش از ازدواج. *فصلنامه مددکاری اجتماعی*, ۸(۴): ۵۱-۴۳.
- اشرفی، ک؛ کاوسیان، ج؛ کدیور، و کریمی، ک. (۱۳۹۸). نقش هوش هیجانی و ابعاد شخصیت در پیش‌بینی مولفه‌های اهداف پیشرفت. *دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی*, ۴(۲۰): ۱۰۱-۱۱۲.
- حاجیان، ا. ر؛ شیخ‌الاسلامی، م؛ همایی، ر؛ رحیمی، ف، و امین‌الرعایا، م. (۱۳۹۱). رابطه هوش معنوی و هوش هیجانی. *تحقیقات علوم رفتاری (ویژه‌نامه سلامت روان)*, ۱۰(۶): ۵۰۸-۵۰۰.
- حسین‌پور، م. ح؛ یونسین، ع؛ خسروی، ا؛ صباغ، ی؛ و کلاهدوزان، س. (۱۳۹۴). بررسی چگونگی ارتباط هوش معنوی و هوش هیجانی با سلامت روان در دانشجویان. *دانش و تندرستی*, ۱۰(۲): ۱۱-۱۷.
- خدابخشی کولایی، آ؛ چایچی طهرانی، ن؛ و ثناگو، ا. (۱۳۹۷). ارتباط هوش معنوی و هوش هیجانی با شفقت به خود دانشجویان دختر رشته پرستاری. *آموزش در علوم پزشکی*, ۱۹(۵): ۵۳-۴۴.
- خان آبادی، م؛ سلطانی خورشید، ح؛ تیموری آسفیچی، ع. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین تیپ‌های شخصیتی با هوش هیجانی در دانشجویان دختر و پسر. *مجله روان‌شناسی اجتماعی*, ۱۰(۳۴): ۷۶-۵۷.
- مجدآبادی فراهانی؛ و تقی‌پور، م. (۱۴۰۱). رابطه هوش هیجانی و هوش معنوی با رفتارهای بهداشتی در دانشجویان. *پژوهش‌های کاربردی در مشاوره*, ۱۷: ۱۲۹-۱۴۵.
- مهدی‌پور، م. (۱۴۰۱). بررسی رابطه هوش هیجانی و هوش معنوی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوارسگان. مقاله کنفرانسی در هشتمین همایش علمی-پژوهشی توسعه و ترویج علوم تربیتی و روان‌شناسی ایران.

- Alegre, A., Perez-Escoda, N., & Lopez-Cassa, E. (2019). The relationship between trait emotional intelligence and personality. Is Trait EI really anchored within the Big Five, Big Two and Big One frameworks? *Frontiers in Psychology*, 10, 866. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00866> *Frontiers*
- Amity Institute of Psychology and Allied Sciences. (2023). Relationship between Big Five personalities, spiritual intelligence and resilience. *International Journal of Interdisciplinary Approaches in Psychology*, 12:34-45.
- A recent meta-analysis: (2024) — The relationship between emotional intelligence, spiritual intelligence, and student achievement: a systematic review and meta-analysis. *BMC Medical Education*, 24, 217. <https://doi.org/10.1186/s12909-024-05208-5>
- Kornilova, T. V., Shestova, M. A., & Kornilov, S. A. (2021). Emotional intelligence, Big Five traits and emotional creativity in latent personality profiles. *Vestnik of Saint Petersburg University. Psychology*, 11(2), 123–136. <https://doi.org/10.21638/spbu16.2021.201>
- Sood, S., Bakhshi, A., & Gupta, R. (2022). Relationship between personality traits, spiritual intelligence and well-being in university students. *Journal of Education and Practice*.14:123-135.